

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ТЕОРІЯ МОВИ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української мови
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Історія лінгвістики та теорія мови»
Викладач	Барчук Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	+380342 596008
E-mail викладача	volodymyr.barchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс ІЛ та ТМ є комплексним. Про це свідчить його назва: з одного боку, курс вивчає зародження та розвиток світового мовознавства, наукових теорій та напрямів, а з іншого присвячений опрацюванню теоретичних аспектів мови як системи. Інтегрований курс представляє царину загального мовознавства, що протиставлене частковому, яке вивчає конкретні мови та окремі мовні одиниці.</p> <p>Значення курсу полягає у поглибленні та узагальненні усіх лінгвістичних знань, курс підвищує рівень лінгвістичного інтелекту, формує філологічний та мовознавчий світогляд, забезпечує комплексне розуміння мовознавства в системі наук та мови в системі суспільних відносин.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу: дати загальні знання з історії лінгвістики та теорії мови, знати і розуміти еволюційний шлях розвитку лінгвістики як науки, розуміти, знати, інтерпретувати мовні явища та визначальні особливості мови як універсальної системи та природного і суспільного феномена.</p> <p>Цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знати історію світової лінгвістики; - ознайомити із науковою працею видатних мовознавців на тлі періодів становлення наукової лінгвістичної парадигми; - розуміти місце мовознавців, їхніх концепцій і теорій в еволюції вчення про мову; - знати етапи розвитку мовознавства; - розуміти мову як феномен: суспільний, психічний, когнітивний, історичний; - знати будову мови, її структурні рівні, інтерпретувати мову як універсальну систему; - ознайомити із методологією мовознавства. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і її реалізації в професійній діяльності.

ЗК-5. Здатність до адаптації та дій у новій ситуації, вміння знаходити оптимальні рішення, проявляти креативність та лідерство, працювати в команді.

ЗК-7. Вміння взаємодіяти в педколективі, налагоджувати міжособистісну комунікацію з учасниками освітнього процесу.

ЗК-10. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультуральність, дотримуватися гендерної рівності, зважати на права людей з особливими потребами.

Фахові компетентності:

СК-1. Здатність застосовувати знання із літературознавства та мовознавства для вирішення професійних завдань, вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

СК-2. Уміння поглиблювати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

СК-5. Здатність оперувати методами наукового аналізу та структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх підходів, прийомів, методик.

СК-6. Здатність використовувати сучасні методи й технології навчання української мови і літератури, володіти методикою розвитку мовленнєвої компетенції здобувачів середньої освіти.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Усвідомлює специфіку предметної області, орієнтується в різних лінгвістичних напрямках і школах, літературних напрямках і течіях, критично осмислює історичні надбання та новітні досягнення мовознавчої і літературознавчої науки.

ПР-05. Володіє вміннями виконувати власне дослідження, визначає і характеризує основні принципи та методи науково-педагогічних досліджень, демонструє навички узагальнення й презентації отриманих результатів.

ПР-06. Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки й обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного і змішаного навчання тощо.

ПР-10. Формулює наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи реалізації та критично оцінює їх ефективність.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 год.
практичні заняття	18 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
---------	---------------	------------------------	-----------------------------

перший	A4.01 Середня освіта (Українська мова і література)	перший	вибірковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість годин		
		лекції	практ. заняття	сам.роб.
Тема 1. Предмет, завдання і значення курсу ІЛ та ТМ. Лінгвістична традиція давнього світу. Лінгвістика середньовіччя. Порівняльно-історичне мовознавство. Лінгвістична спадщина В. фон Гумбольдта.		2	4	8
Тема 2. Мовознавство др. пол. 19 – поч. 20 ст. Натуралістичний напрям у мовознавстві. Психологічний напрям у мовознавстві. Молодограматизм. Неолінгвістика.		2	2	8
Тема 3. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Основні напрями структуралізму: празький структуралізм, глосематика, американський структуралізм (дескриптивізм).		2	2	12
Тема 4. Послідовники структуралізму сер. 20 ст.: Л.Теньєр, Е.Бенвеніст, А.Мартіне, Є.Курилович. Генеративізм. Сучасне мовознавство: когнітивна лінгвістика, функціональна лінгвістика, комунікативна лінгвістика. Інтерпарадигмальні лінгвістичні науки.		2	4	12
Тема 5. Теорія мови. Мова як семіотична система. Мова і мислення. Мова і мовлення. Структура мови. Основні і проміжні рівні мови.		2	4	12
Тема 6. Мова як суспільне явище. Мова як історичний феномен. Методологія лінгвістичних досліджень.		2	2	8
Загальна кількість годин		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Залікова оцінка визначена результатами роботи на практичних заняттях (максимум 60 балів, в т.ч. контрольна робота 30 балів). Самостійна робота 40 балів. Загальна максимальна кількість балів залікової оцінки становить 100 балів, мінімальна позитивна оцінка 50 балів.			
Вимоги до письмових робіт	. Письмова контрольна робота складається з трьох питань теоретико-практичного характеру: терміни написання роботи – 5 практичне заняття, залікової роботи – 9 практичне заняття.			
Практичні заняття	Опрацювання програмових питань зі всіх розділів курсу. Форма: усне повідомлення, дискусія, реферативне повідомлення, аналіз першоджерел.			

Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.
----------------------	------------------------

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно.

<https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Баран Я.А. Фразеологія в системі мови. Івано-Франківськ, 1997. 176 с.
2. Барчук В. Темпоральний топос як компонент структури художнього тексту. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. Івано-Франківськ, 2015. Вип. 44-45. С. 67-71.
3. Барчук В. Спортивний репортаж як дзеркало суспільного мовлення (на матеріалі футбольних телетрансляцій). *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич : Посвіт, 2015. С. 17–25.
4. Барчук В. Засади категоріології в працях І.Ковалика. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2017. Вип.64. Ч. 1. С. 130-137.
5. Барчук В. Структура мовної особистості: психолінгвістичний та етнолінгвістичний аспекти. *Українська мова*. 2025. № 1 (93). С. 3-23.
6. Бацевич Ф. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.

7. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наукова думка. 1988. 255 с.
8. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови.. К. 1992.
9. Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи. 1995. 311 с.
10. Дорошенко С.І. Загальне мовознавство. Київ. 2006. 288 с.
11. Зеленько А.С. Загальне мовознавство: Навч. посіб. К.: Знання. 2010. 380 с.
12. Ковалик І.І., Самійленко С. П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. Київ: Вища школа, 1985. 215 с.
13. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2003. 463 с.
14. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства: підручник. Київ: Академія, 2006. 424 с.
15. Кононенко В. Українська лінгвокультурологія.. Київ: Вища школа, 2008. 327с.
16. Кононенко І.В. Прикметник у слов'янських мовах. Київ, 2009. 495 с.
17. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
18. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій. Луцьк: Вежа, 2004. 393 с.
19. Німчук В.В. Мовознавство на Україні в 14-17 ст. – К., 1985.
20. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ, 1999. 148 с
21. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. Київ, 1996. 416 с.
22. Шарманова Н. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету філології / за ред. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : НПП Астерікс, 2015. 192 с.
23. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс. Київ. 2000. 288 с.

Володимир Барчук